

KLAGANDE

[REDACTED]

Ombud: Maria Sydlén
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Socialnämnden i Sundsvalls kommun
851 85 Sundsvall

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Härnösands dom den 5 oktober 2015 i mål nr 3770-14, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att kammarätten fastställer behovet av kommunikation som ett grundläggande behov och att det inte är tillgodosett, samt att hon har rätt till tillsyn all vaken tid och jour under dygnsvilan samt att ingen tid ska avräknas som normalt föräldraansvar.

Till stöd för överklagandet anförs utöver vad som redovisats i förvaltningsrätten i huvudsak följande. Av praxis framgår att ersättning endast ska utgå för sådan hjälp som barnet behöver och som inte ingår i det vanliga föräldraansvaret, men att principen kan frångås när vården är av annan omfattning och karaktär. Vid bedömningen av behovet av kommunikation ska bortses från den tid som hon vistas på förskolan. Det får anses normalt att ett barn på fem och halvt år har egna behov och har behov av att skapa sociala kontakter och att det behovet finns även under tid som barnet vistas i sitt hem. ██████████ åberopar två intyg daterade den 17 november 2015 och den 1 december 2015, från överläkare och logoped vid Länssjukhuset Sundsvall-Härnösand.

Socialnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. I överklagandet hänvisas till olika domar som anses styrka att det går att bortse från föräldraansvaret. Angivna domar handlar om barn med mycket stora funktionshinder där hjälpbehovet är omfattande och resurskrävande.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser och förarbetsuttalanden framgår av förvaltningsrättens dom.

██████████ var vid tiden för socialnämndens prövning fem år. Hon tillhör den personkrets som omfattas av LSS och är beviljad assistansersättning.

Frågan i målet är om hon har rätt till ytterligare assistans avseende behovet av kommunikation samt tillsyn all vaken tid och väntetid på natten. Vidare är fråga i målet om behovet är sådant att det går utöver det normala föräldraansvaret för ett barn utan funktionshinder i samma ålder.

Kammarrätten gör följande bedömning.

██████████ har på grund av sitt funktionshinder ett omfattande omvårdnadsbehov. Avräkning har gjorts för vad som är ett normalt föräldraansvar för ett barn i hennes ålder vid beräkning av assistanstimmar. Ett barn i ██████████ ålder kan ha behov av kommunikation genom aktiviteter utanför förskola och familj. Det har dock inte redovisats några fritidsaktiviteter eller liknande som ställer särskilda krav på hennes kommunikationsförmåga. Inte heller i övrigt har framkommit att hon har behov av ytterligare assistans för tillsyn och kommunikation.

Kammarrätten finner att ██████████ grundläggande behov är tillgodosedda och att hon därigenom är tillförsäkrad goda levnadsvillkor. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mats Törnered
kammarrättslagman
ordförande

Anders Lind
kammarrättsråd

Janini Edvinsson
adjungerad ledamot
referent

När det gäller kommunikation handlar den hjälp barn i motsvarande ålder normalt sett behöver om att förklara uttryck eller begrepp samt stöd för kontakt med vård och myndigheter, medan de i stort sett kan tala för sig själva. Hon saknar helt tal och andra medvetna uttryckssätt, varför hon behöver hjälp av en vuxen som känner henne och hennes funktionsnedsättning väl och som kan tolka hennes olika behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om henne. Hon har totalt hjälpbehov för kommunikation i sin vardag, hon förstår inte uppmaningar och instruktioner samt saknar självständig förmåga till lek med jämnåriga.

Hon behöver kontinuerlig tillsyn mellan de aktiva insatserna till skillnad från ett barn utan hennes funktionsnedsättning eftersom hennes omvårdnadsbehov är som ett litet barns. Hon kan inte förflytta sig själv eller ändra kroppsställning och hon saknar fallreflex samt förmåga att ta emot sig om hon tippas eller ramlar, och det finns inga hjälpmedel som kan kompensera för hennes funktionsnedsättning i detta avseende. Behovet av tillsyn föreligger mellan alla aktiva insatser och är inte att jämföra med ett normalt föräldraansvar. Under dygnsvilan har hon behov av väntetid för att kunna säkerställa att hon får den omvårdnad hon behöver. I dagsläget måste föräldrarna varje natt hjälpa henne med lägesändringar samt reglera kroppstemperatur genom att ta av eller lägga på täcke. Detta görs utöver det blöjbyte som också görs varje natt.

Till stöd för talan ger [REDACTED] [REDACTED] in ett kompletterande läkarintyg daterat den 5 december 2014.

Socialnämnden anför bl.a. följande i ett yttrande. Det är svårt att uttala sig generellt om föräldraansvaret men både barnets ålder, utveckling och omständigheterna i övrigt är avgörande för omfattningen av föräldraansvaret. Några exakta utslag i vilken omfattning föräldraansvaret ska beräknas går inte att finna men enligt de bedömningar som domstolarna gjort har det

framkommit att föräldraansvaret alltid ska beaktas förutom när det krävs teknisk apparatur eller annan övervakning vid livshotande tillstånd. Med hänvisning till ■■■■■ ■■■■■ ålder och övriga omständigheter kvarstår därför socialnämndens bedömning att föräldraansvaret fortfarande är betydande men det har inte ifrågasatts att hennes behov av stöd och hjälp är betydligt större än vad barn i motsvarande ålder har. Eftersom hon har olika funktionshinder medför detta att hennes föräldrar får ägna mer tid och kraft för att hjälpa henne än vad som vanligtvis krävs. Personlig assistans har därför beviljats utifrån vad som ansetts rimligt.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Bestämmelser m.m.

Enligt 7 § LSS har de personer som omfattas av lagen rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § första stycket 1-9 LSS om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Av 9 § 2 LSS framgår att en av dessa insatser är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. Med personlig assistans avses enligt 9 a § LSS ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Enligt andra stycket samma bestämmelse har den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även rätt till insats för andra personliga behov om dessa inte tillgodoses på annat sätt.

I lagmotiven uttalas följande beträffande begreppet "personlig assistans". Det ska vara fråga om ett personligt stöd, som ger den funktionshindrade ökade möjligheter till ett självständigt liv. Det ska alltså vara fråga om hjälp och stöd som knyts till den enskilde och som finns tillgängligt för honom eller henne i olika verksamheter och under olika tider på dygnet. Den personliga assistenten ska i möjligaste mån garantera en kontinuitet i stödet och därmed trygghet för den enskilde och hans närstående. Den enskildes behov av stöd och hjälp ska kunna tillgodoses av ett begränsat antal personer. Den funktionshindrade ska ha behov av assistans för att kunna klara sådana mycket personliga angelägenheter som den personliga hygien, att inta måltider och att kommunicera med andra. Insatsen bör alltså vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade fall (prop. 1992/93:159 s. 174-175).

Av förarbetena framgår vidare att föräldrarnas ansvar enligt föräldrabalken ska beaktas vid bedömningen av ett barns rätt till personlig assistans (prop. 1992/93:159 s. 65 f. och 172). Det saknas dock närmare vägledning i förarbetena hur denna bedömning ska göras. Enligt praxis ska en jämförelse göras med föräldraansvaret för ett barn utan funktionshinder i samma ålder med behovet hos det funktionshindrade barnet (jfr bl.a. rättsfallen RÅ 2008 ref. 17 och RÅ 1997 ref. 23 I).

Förvaltningsrättens bedömning

Fråga i målet är om [REDACTED] [REDACTED] har behov av insatsen personlig assistans all vaken tid samt väntetid under natten. Utgångspunkten för bedömningen är [REDACTED] [REDACTED] ålder vid tiden för det överklagade beslutet, dvs. knappt fem och ett halvt år gammal.

Av utredningen framgår att [REDACTED] [REDACTED] är i behov av hjälp med av- och påklädning, personlig hygien m.m. Hon har således ett omfattande omvårdnadsbehov. Assistanstimmar har beräknats för dessa behov med

avräkning för vad socialnämnden anser utgör normalt föräldraansvar. Förvaltningsrättens bedömning är att det för dessa behov föreligger ett relativt stort föräldraansvar även när det gäller barn utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder. Socialnämnden har således haft fog för sina beräkningar i denna del.

Av utredningen framgår vidare att ■■■■■ ■■■■■ saknar tal och andra medvetna uttryckssätt. Hon är således i stort behov av en vuxens stöd vid all kommunikation. Förvaltningsrättens bedömning är att ■■■■■ ■■■■■ med hänsyn till hennes låga ålder får anses ha ett begränsat behov av att kommunicera med andra utöver sina familjemedlemmar. Hennes behov av sociala kontakter och kommunikation med andra barn tillgodoses dessutom till viss del genom vistelsen på förskolan. Socialnämnden har således haft fog för att inte bevilja assistanstimmar för kommunikation.

Gällande övriga behov och tillsynsbehov, utöver grundläggande behov, framgår det av utredningen att ■■■■■ ■■■■■ behöver fortlöpande hjälp och tillsyn under dygnet. Förvaltningsrättens bedömning är att det inom ramen för normalt föräldraansvar får anses åligga föräldrar till barn i ■■■■■ ■■■■■ ålder att ha kontinuerlig uppsyn och kontroll över dygnet. Av praxis på området följer att föräldraansvaret alltid ska beaktas förutom i situationer när det krävs teknisk apparatur eller annan övervakning vid livshotande tillstånd. Av utredningen framkommer inte att det skulle vara fallet i ■■■■■ ■■■■■ situation. Socialnämnden har således haft fog för sina beräkningar även i denna del.

Sammanfattningsvis är det förvaltningsrättens bedömning att ■■■■■ ■■■■■ är tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom beviljade assistanstimmar och normalt föräldraansvar. Socialnämnden har därmed haft fog för sitt beslut och överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

Olof Edling
förvaltningsrättsfiskal

I avgörandet har även nämndemännen Curt Noppa, Eva Fors och Malin Skarin deltagit. Målet har föredragits av föredraganden Maria Lekarkina.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.